

Datorn som pedagogiskt verktyg i samhällskunskapsundervisningen på gymnasieskolan

En undersökning i hur ett antal pedagoger upplever datorns roll i undervisningen

The computer as a pedagogical tool in teaching social studies at the upper secondary school

An investigation into how a number of teachers are experiencing the computer's role in the education

Adam Nabrink

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Samhällskunskap, Lärarprogrammet

15hp/300hp

Anders Broman

Roger Olsson

16-06-13

Sammanfattning

Denna studie har till syfte att få en inblick i hur lärare i ämnet samhällskunskap på gymnasiet upplever datorn som pedagogiskt verktyg. Det har sin grund i ett stort intresse i ämnet samhällskunskap och de datorvetenskapliga skolämnena. Undersökningen sammanför de båda i ett didaktiskt perspektiv. För att få svar på de två forskningsfrågorna, ”Hur upplever lärare lärobokens roll i undervisningen när elever arbetar med datorer?” och ”Hur upplever lärare hinder och möjligheter i samhällskunskapsundervisningen när elever har en egen dator?”, har intervjuer genomförts med fyra aktiva pedagoger i ämnet. Relevant forskning i både ämnet samhällskunskap och forskning i En-till-En har gjort grunden till de ställda frågorna och för att hjälpa sammanföra intervjuerna till ett resultat. Pedagogerna var överens om att införandet av datorer har varit till gagn för både pedagoger och elever samt att läroboken fortfarande har en central roll i undervisningen. Alla pedagoger var dessutom överens om att det finns problem som måste lösas för att datorerna inte ska bli ett för stort störningsmoment för eleverna.

Abstract

This study aims to gain insight into how teachers in the subject social studies in upper secondary schools experiencing computer as an educational tool. It is due to a great interest in the subject social studies and the computer scientific school subjects. The study brings together the two in a didactic perspective. In order to answer the two research questions, "How does the teachers apprehend the textbooks role in teaching when students work with computers?" And "How does teachers apprehend obstacles and opportunities in social studies when students have their own computer?", Interviews were conducted with four active teachers in the subject. Relevant research topic in both social studies and research in One-to-One has made the foundation of the questions and to help bring together the interviews to a result. The teachers where in agreement on that the introduction of computers has been for the benefit of teachers as well as students, and the textbook still has a central role in teaching. All the teachers were additionally in agreement that there are problems to be solved for the computers not to become too big of a distraction for students.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och Frågeställning.....	2
2. Teoribakgrund.....	3
2.1 Samhällsdidaktiskteori.....	3
2.2 Datorn som didaktiskt verktyg.....	6
2.3 Forskningsbidrag.....	8
3. Metod.....	10
3.1 Val av metod.....	10
3.2 Metodgenomgång.....	10
3.3 Etiska överväganden.....	11
3.4 Urval.....	12
3.5 Genomförande.....	13
3.6 Analysverktyg.....	13
4. Resultat.....	15
4.1 Läroboken i undervisningen.....	15
4.2 Datorn som verktyg.....	16
4.2.1 Moment och djupgående undervisning.....	17
4.2.2 Användning och förväntningar.....	17
4.2.3 Kommunikation.....	19
4.2.4 Examinationer.....	20
4.3.5 Störningsmoment.....	20
5. Analys och slutsats.....	22
5.1 Upplevelse av läroboken.....	22
5.2 Upplevelse av undervisningen.....	23
5.3 Sammanfattning.....	24
6. Diskussion.....	26
6.1 Problematisering.....	26
6.2 Vidare forskning.....	27
7. Källhänvisning.....	28
Bilagor.....	30
Bilaga A, Intervjufrågor.....	30

1. Inledning

I kapitel ett lyfts bakgrunden till studien fram, dessutom tas syfte, frågeställning, samt målgrupp upp.

1.1 Bakgrund

På 80-talet började datorer användas i skolorna runt om i världen och har sedan dess accelererat. I början på 90-talet, bara för 20 år sedan, kom rapporter in om hur det såg ut i skolorna runt om i Sverige, som det såg ut då kan man kortfattat säga att gymnasiet hade datorer i större utsträckning än grundskolan. Datorerna användes mestadels till ordbehandling, matematik och språkundervisning, men även som hjälpmedel till barn och ungdomar med funktionshinder. (Jedekog, 1998, s.11-12) Det har hänt mycket de senaste åren, många skolor runt om i Sverige använder sig av datorer som en stor del i undervisningen, mycket populärt är också "En-till-En". Något som kan definieras på många olika sätt, ett är Tomas Kroksmars:

Det innebär att varje elev och varje lärare har en egen bärbar dator som är integrerad i undervisningen och i lärandet. Det är alltså på många platser inte ett verktyg som används på viss schemalagd tid, utan den är en ständig följeslagare i skolans alla ämnen, i hemmet och på fritiden. (Kroksmark, 2011, s.3)

Han säger därmed att datorn är integrerad i undervisningen och därmed elevernas lärande, datorn är med i alla ämnen, alltså blir alla lärare inblandade och påverkade av den nya skolan som växer fram. Allt detta, och rapporter visar på att den svenska skolan är bland de bästa i världen på att dela ut datorer till eleverna. Samtidigt säger de också att vi är bland de sämsta på att använda dem. Digitaliseringskommissionen presenterade en rapport 2014 som visade på att: "Sverige får underbetyget "dålig" i fyra av sju kategorier. Två får "medel", och bara en "bra""(SvD, 2014).

Redan 2010 kom "Datorn i Utbildningen",DIU, med en rapport som visade att 181 hela kommuner eller enskilda skolor i kommuner runt om i hela Sverige antingen redan infört eller på väg att införa En-till-En(DIU, 2010). Detta gör att en större del av våra kommuner inom en snar framtid kommer att ha bärbara datorer till alla elever. Intresset för detta väcktes då min utbildning till lärare ligger i de båda ämnena samhällskunskap och de datorvetenskapliga ämnena. Framförallt finns ett stort intresse i att se hur elevernas datorer utnyttjas i undervisningen och hur olika lärare valt att använda datorerna och hur de löser diverse problem som kan uppkomma, bland annat att elever lätt svävar iväg och gör annat än att fokusera på lärare och uppgift.(Kroksmark, 2011, s.9)

Eftersom många kommuner och skolor har börjat med En-till-En-undervisning och att mer är på gång är chansen mycket stor att när man som nyexaminerad kommer hamna på en skola som jobbar med datorer i stor utsträckning. Denna undersökning kommer att ge läsaren en inblick i hur ett antal lärare i samhällskunskap använder datorer som verktyg i undervisningen. Detta har till syfte att bidra med kunskap till hur blivande lärare samt verksamma lärare kan jobba med datorer i undervisning med hjälp av att se hur redan verksamma lärare arbetar idag. Detta ger mig hjälp i min framtida roll som lärare och pedagog inom ämnet samhällskunskap på gymnasieskolan. Ett ytterligare moment som intresse växt fram inom är i vilken grad läroboken i samhällskunskap används, detta efter en genomförd studie en studie på B-nivå. Därför är detta som kommer att undersökas tillsammans med undervisningen med hjälp av elevdatorer i samhällskunskap. Samhällskunskap utvecklas hela tiden, lärare talar om att man använder sig av tidningsartiklar, men att internet inte används i hög grad. Lärare säger att de använder sig av internet, men talar inte om att eleverna använder sig av det i sitt arbete. Å ena sidan händer saker i samhället som man behöver lyfta i ämnet samhällskunskap, men å andra sidan verkar det inte som att man tar nytta av de resurser som finns. En brygga som saknades när inläsning på ämnet skedde var just kombinationen samhällskunskap och datorn som verktyg i undervisningen. Fokus ligger på att se hur man som pedagog använder elevernas datorer som verktyg men att pedagogens arbete med datorn är viktigt. En-till-En ger möjligen en väg in i att effektivisera samhällskunskapsämnet, men hur använder sig de undervisande pedagogerna av verktyget? Rapporter visar att skolan inte är bra på att utnyttja datorn i undervisningen, visar mina intervjuer det samma? Därför kommer denna studie undersöka hur ett antal pedagoger använder sig av datorerna i sin undervisning. Denna uppsats bygger på genomförda intervjuer och forskning på ämnet samhällskunskap och En-till-En undervisning, med en förhoppning till att frambringa kunskap om hur vi som blivande pedagoger i ämnet kan tänka kring att använda datorn som verktyg i vår undervisning.

1.2 Syfte och Frågeställning

Syftet med denna studie är att frambringa kunskap i hur implementeringen av En-till-En i skolan har upplevts i undervisningen inom ämnet samhällskunskap. Detta enligt ett antal aktiva lärare i ämnet samhällskunskap på gymnasieskolan. Den har även till syfte att lyfta kunskap i hur läroboken upplevs i samhällskunskapsundervisningen. För att svara till syftet används följande frågeställning:

- Hur upplever lärare lärobokens roll i undervisningen när elever arbetar med datorer?
- Hur upplever lärare hinder och möjligheter i samhällskunskapsundervisningen när elever har en egen dator?

2. Teoribakgrund

I kapitlet ”Teoribakgrund” kommer den tidigare forskning och litteratur som använts för att få en inblick i hur samhällskunskapsundervisningen ser ut idag och sett ut tidigare presenteras samt forskning kring En-till-en och hur datorn används i skolan.

2.1 Samhällsdidaktiskeori

Sture Långström samt Arja Virta har skrivit skriften *Samhällskunskapsdidaktik, Utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*. Författarna tar upp många delar ur den samhällsvetenskapliga undervisningen, bland annat vad samhällskunskap är och vilken roll läroboken har i undervisningen. De säger att ett av benen samhällskunskapen vilar på är att ”[...]socialisera den nya generationen till medborgarskap och ge kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som en medborgare behöver”(Långström & Virta, 2012, s.18). Till detta kommer gymnasieskolans ämnesplan, de centrala delarna i ämnet samhällskunskap delar Långström och Virta upp i sju punkter:

1. Demokrati och politiska system
2. De mänskliga rättigheterna
3. Arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö
4. Identitet, relationer och sociala livsvillkor
5. Privatekonomi
6. Källkritik
7. Muntliga och skriftliga presentationer (Långström & Virta, 2012, s.60).

Detta visar på bredden man som lärare i ämnet behöver undervisa ungdomarna i. Författarna hänvisar även till att undervisningen varierar starkt, vissa elever läser 100 poäng medan andra bara läser 50 poäng. De hävdar att de flesta ungdomar blir goda demokratiska medborgare, medan en förhållande vis stor del tyvärr ej tillskansar sig den kunskapen och det intresse som bygger ett aktivt medborgarskap(Långström & Virta, 2012, s.61).

Vidare skriver de om samhällskunskapsundervisningens läromedel, de säger att det finns lärare som menar att ämnet inte behöver någon lärobok, utan att samhället i sig är det enda läromedel som krävs för god undervisning. Något de inte helt håller med om. Författarna säger också att de ibland möter argument som exempelvis, ”att läroböcker är ”ute””(Långström & Virta, 2012, s.177). Men menar att boken är djupt rotad i vår traditionella skola. Vidare säger de att läroboken har en stark ställning i vår undervisning men att i just ämnet samhällskunskap, som är ett

föränderligt ämne, finns det andra och ofta bättre sätt att tillskansa sig kunskap och dessutom mer aktuell kunskap. Istället har Internet tagit över och tillhandahåller aktuell och lättillgänglig fakta (Långström & Virta, 2012, s.179). Långström och Virta har dedikerat en portion till ”Datorer, internet och sociala medier”, där talar de om den förändrade skolgången. Nya hjälpmedel har kommit in i skolan, så som e-boken, läsplattan och bärbara datorer. De flesta har dessutom en dator i hemmet, men inte alla, dock säger författarna att ofta har skolorna löst detta genom att se till att alla elever har tillgång till dator under skoltiden. Författarna säger om ämnet att: ”[...]det känns som en nödvändighet särskilt när man ska studera samhällskunskap” (Långström & Virta, 2012, s.183). Dessutom ger de exempel på när internet kan berika undervisningen, man kan komplettera läromedlet med färsk data, från så väl riksdagens hemsida som data från Statistiska Central Byrån, Konsumentverket och kommunala myndigheter (Långström & Virta, 2012, s.184).

I en forskningsrapport skriven genom Karlstads universitet skriver Bengt Schüllerqvist och Christina Osbeck om ämnesdidaktiska insikter och strategier, vilket också är namnet på deras rapport. Denna rapport tar upp de hur gymnasielärare i ämnena samhällskunskap, religionskunskap, geografi och historia ser på undervisning i stort samt deras egen undervisning på gymnasieskolan i deras respektive ämnen. Den del av rapporten som intresserar mig är intervjuer med gymnasielärare inom ämnet samhällskunskap.

Intervjuerna som genomförts av Ann Bernmark Ottosson rör såväl frågan kring vilken roll läroboken har i undervisningen, teknikens roll och den allmänna samhällskunskapsundervisningen. En av de intervjuade heter Gunnar, de säger bland annat; ”På frågan vad som mest påverkat hans undervisning svarade Gunnar ”tekniken”, men han nämner också, med eftertryck: ”Erfarenheten!” ” (Schüllerqvist & Osbeck, 2009, s.53) Han specificerar inte exakt vad han menar med ”tekniken” men det är tydligt att det tillsammans med erfarenhet är viktiga aspekter av undervisningen i ämnet.

Karin är en annan intervjuad pedagog, hon talar om både lärobokens roll, men också om hur hon vill att tekniken skall användas och vilka svårigheter hon stött på. Karin berättar;

Eleverna vill ha en lärobok att läsa till prov i och kunna besvara frågor, men för mig, nej. Jag bara bläddrar igenom den och 'jaha, den innehåller det och det, men OK' ” Forskarna säger; ”Hon tycker sig dock se att nya lärare är mer bundna av läroboken, ”för de står och bläddrar och säger att 'ja, det skall jag hinna nu' och de hänvisar till läroboken.” (Schüllerqvist & Osbeck, 2009 s.61)

Hon anser att läroboken mest är till för eleverna, inget hon själv ser som en stor del i undervisningen, samtidigt som hon menar att nya lärare binder sig mer till en lärobok. Hon lyfter dock inget om varför hon tror att det kan vara så. Vidare påvisar Bernmark Ottosson på Karins tankar kring teknikens vara i klassrummet,

”Hon vill få eleverna att lyssna på radions eko-sändningar och i klassrummet visar hon även nyhetssändningar från CNN. Det finns ett etablerat samarbete mellan Karin och lärarna i engelska och franska. Hon har till gymnasiechefen framfört önskemål om att få möjlighet till Internetuppkoppling i klassrummet, men p.g.a. besparingsskäl har det inte varit möjligt. Tyvärr, säger hon, ”det är bara datalärarna som har den möjligheten i sina salar”. (Schüllerqvist & Osbeck, 2009, s.61)

Att Karin vill använda sig av datorer i sin undervisningen blir tydligt i detta hon säger. Hon vill att eleverna skall lyssna och titta på nyhetsinslag, både inhemska som internationella. Dock menar hon att det blir svårt då hon inte har internetuppkoppling av besparingsskäl, vilket hon tycker är beklagligt.

En tredje intervjuad pedagog är Birgitta; ”Läroboken har eleverna som stöd, men hon använder mycket annat material beroende på vad de studerar. ”Boken inte är kursen””. (Schüllerqvist & Osbeck, 2009, s.65) Hon säger likt Karin att läroboken är ett stöd för eleverna, men att mycket annat material används och att boken inte är hela kursen.

I sammanfattningen säger Bernmark Ottosson att alla de intervjuade pedagoger i samhällskunskap har tillgång till läroböcker men att dessa spelar en liten roll, men att en del av eleverna efterfrågar dem, vissa mer än andra. De säger också att tidningsartiklar används ofta, och att en av deras intervjuade lärare som har en internetuppkoppling, som inte alla har, använder denna och är då uppkopplad under undervisningstillfällena. Två intervjuade lärare som inte har denna möjlighet får istället kopiera och själva hämta information vid andra tillfällen. (Schüllerqvist & Osbeck, 2009, s.76)

Vidare i området läroböcker skriver Sara Fritz i sin C-uppsats, *Läroboken i samhällskunskap - ett tidsdokument*, om ämnet. Hon har genomfört en undersökning om läroboken i samhällskunskap och skriver bland annat,

Med utgångspunkt i undersökningen finner jag att de läroböcker som används i grundskolans senare år har stora brister. Böckerna innehåller i stor utsträckning siffror som påverkar böckernas aktualitet, vilket innebär att böckerna kan uppfattas som gamla och föråldrade. Ett föråldrat innehåll innebär även att den information som boken förmedlar, inte alltid är korrekt och att det på så sätt kan bidra till att informationen blir missvisande och på långsikt inte uppfyller de önskemål som finns för aktuell kurs, hos läraren(Fritz, 2011, s.26).

Som kan läsas ovan nämns att lärare gärna använder sig av material utanför läroboken, att de hämtar information vid andra tillfällen och kopierar, även att läroboken utgör en liten roll. I kombination med vad Fritz säger med att boken ofta har ett föråldrat innehåll tyder på att läroboken

spelar en tillbakadagen roll i arbetet. I arbetet används även stor del nyhetsartiklar vilket Bernmark Ottossons intervjuer visat på, det samma lyfter Roger Olsson i sin avhandling ”Samhällskunskap som ämnesförståelse och undervisningsämne” som lyfter hur hans intervjuade lärare lägger en stor del av sin undervisning i nyheternas händer(Olsson, 2016, s.184). Olsson skriver även om lärarnas användning av nyheter och hur stor del detta har i undervisningen, bland annat skriver han,

Samtliga lärare använder nyheter som ett didaktiskt verktyg för att uttrycka kunskapsmål som känns igen från deras ämnesförståelse. (Olsson, 2016, s.309).

2.2 Datorn som didaktiskt verktyg

Forskarna Martin Tallvid och Helena Hallerström som jobbar vid Göteborgs universitet har i Falkenberg gjort en stor enkät undersökning i tre olika steg som visar på de olika parterna, lärare, elever, speciallärare och föräldrar, och visar både positiva- och negativa effekter på datoranvändning. I Falkenberg har en implementering av bärbara datorer till alla elever i årskurs 7-9 skett under en tre år lång projekttid. I rapporten ”*En egen dator i skolarbetet – redskap för lärande*”, rapport 2 av 3 i denna stora undersökning. I Rapporten har lärare, elever, en del annan personal samt föräldrar svarat på enkäter med olika svars alternativ samt delar där de kan dela med sig med egna ord. Rapporten visar till störst del på hur elever och lärare ställer sig till vissa frågor kring hur utvecklingen sett ut hittills, samt en mindre del om hur föräldrar till eleverna ser på utvecklingen och annan relevant personal(Tallvid & Hallerström, 2010, s.8). Lärarna nämner både positiva och negativa aspekter med en En-till-en verksamhet, men de säger att datorerna till störst del används som ordbehandlare och för att söka information(Tallvid & Hallerström, 2010, s.35).

Lärarna på de undersökta skolorna i Falkenberg har haft inställningen att efter enkätsvar var det hela 97 % av lärarkåren som tyckte att En-till-en hittills varit ”Bra” eller ”Mycket bra”. Frågan som forskarna i Falkenberg frågar lärarna i andrahand handlar om datorerna har underlättat arbetet, vilket 90 % av de tillfrågade svarar att det ”stämmer helt” eller ”stämmer delvis”. Lärarna säger att de kan se en effektivitet i själva materialet som de använder, det är inte längre några problem att veta att alla elever fått material som delats ut. Inte heller problem om en elev exempelvis skulle vara bortrest eller sjuk, eleven får tillgång till materialet ändå. De säger dessutom att kommunikation blivit mycket enklare och effektivare, dock ej specificerat varför(Tallvid & Hallerström, 2010, s.33). Rapporten tar upp klassrumssituationen och hur lärarna ser på denna, de säger bland annat att elever i större utsträckning har sitt material med sig till lektionen och att ordning i klassrummet är bättre. Lärarna säger att instruktioner nu är bättre vilket gör att igångsättande av lektion går mycket snabbare än tidigare samt att variationen av undervisningen är större och att elever nu är delaktiga

mer än tidigare(Tallvid & Hallerström, 2010, s.35).

Särskolan har fått en roll i lärandet med En-till-en då särskoleleverna har fått egna datorer, möjligheten att specialanpassa lärandet har ökat med speciella program till olika elever samt att texter kan läsas in, eleven kan då lyssna på detta flera gånger även när eleven kommit hem från skolan. Även att elever i både särskolan och i ”vanliga” skolan lättare har ordning på sina papper som nu är i digital form, det slarvas inte bort och glöms inget i skåpet då de alltid har allt de behöver med sig, sin dator. Vilket gör att både elever och pedagoger får en lugnare och inte lika stressad miljö(Tallvid & Hallerström, 2010, s.42).

De talar om hur den sociala statusen suddas ut en aning, då alla elever får likadana datorer har eleverna samma möjligheter till att göra bland annat presentationer. Det är ingen som hamnar efter på grund av att familjen inte har råd att skaffa en dator, eleverna tar med sig datorn hem när de inte är i skolan och att eleverna i större utsträckning jobbar med skoluppgifter hemifrån(Tallvid & Hallerström, 2010, s.40).

Forskarna menar att en avgörande faktor är att de undervisande lärarna kan tillfredsställa de högt ställda kraven och utveckla sitt arbetssätt och de metoder som används i undervisningen. De säger dessutom att läraryrket blivit mer komplext än tidigare och då framförallt inom området IT(Tallvid & Hallerström, 2010, s.61).

De svarande lärarna i enkäterna säger sig vara oroliga över elevers hälsa då vissa hoppar över raster och inte äter mat för att istället spela spel, som lärare och föräldrar kan se som ett spelmissbruk. Lärarna är oroliga att mindre bra arbetsställningar kan orsaka ryggproblem och att elever inte går ut och rör på sig på raster, men att föräldrar ser sina barn sitta inne och spela sent i på natten(Tallvid & Hallerström, 2010, s.40). En stor andel av eleverna sade att de idag jobbar mer med hemuppgifter än de gjorde tidigare. Eleverna talar om hur de ser till att spela på lektionstid, där säger nästan 90 % att de har spelat eller spelar varje dag under lektionstid(Tallvid & Hallerström s.49). Lärarna får nu mer extrajobb då de säger att idag får vara ”datapoliser” och att lärarna vill ha mer tid till att lära sig mer om IT(Tallvid & Hallerström, 2010, s.41). Den sista, tredje rapporten från Falkenberg tar upp statistik om meritvärde för de skolor som undersökts och menar att det varit nedåtgående under en längre tid och kan bero på väldigt många olika aspekter och inte bara införandet av IT(Tallvid & Hallerström, 2010, s.46).

Tomas Kroksmark är en forskare som är stationerad i Jönköping och gjort en rapport vid namn ”*Lärandets stretchadhet - Lärandets digitala mysterium i En-till-En-miljöer i skolan*” han talar där om hur En-till-en fungerar i skolan, detta genom intervjuer med lärare runt om i Sverige. En-till-en som innebär att alla elever har var sin bärbar dator som används i samtliga ämnen och inte bara inom speciella tillfällen och tider.

Krokmark har utöver sin egen forskning tagit del av forskning från USA, där liknande projekt som det i Falkenberg ägt rum, men då i större omfattning. En sammanfattning från Main, 2004, där forskarna har observerat beteende med datorn hos eleverna säger, att elevernas inläring har ökat och blivit bättre, men att mer forskning krävs för att se utvecklingen över tid. Året efter gjordes en studie på sammanlagt 25 000 lärare och elever i Virginia som använder datorer i En-till-en miljö. Denna studie sammanfattas som lyckad och att elever och även familjen till elever fått en bra resurs till information och att datorn har ökat intresset till lärande och motiverar eleverna på ett nytt sätt. De säger att elever ökar intresset till att lära själva och själva söka information, en större möjlighet till att kommunicera från hemmet och att lärare nu är mer flexibla och mer professionella. Dock säger de att datorerna har ökat lärarnas utmaningar samt att lärare idag måste lägga mer tid på planering för att få ut det mesta av datorerna potential(Krokmark, 2011, s.4). Krokmark talar om en del fördelar och nackdelar med införandet som lärare tagit upp samt nämner Webb 1.0 och Webb 2.0. Webb 1.0 är den ”klassiska” digitala informationssökningen medan 2.0 är det vi ser idag med kommunikation genom olika medier exempelvis sociala nätverk(Krokmark, 2011, s.3).

Han menar på att lektionsplaneringen måste bli mer specifik och vara helt klar och tydlig innan lektionen börjat, samt att det är svårt att gå in undan för undan att planera med eleverna. Han menar att planering måste riktas till att bli mer individuell då En-till-en riktar sig mot individuellt arbetssätt(Krokmark, 2011, s.9). En stor fördel enligt Krokmark är att elever tar datorerna med sig hem, vilket gör att elever och lärare kan kommunicera och dela material under alla timmar på dygnet men även på skolfria dagar som helg och lov(Krokmark, 2011, s.5). Lärare Krokmark talat med säger att en ny miljö i klassrummet har uppkommit efter införandet av en till en, de menar att elever idag är mer intresserade av att hjälpa varandra än de varit förut vilket lärare tycker är mycket bra. Detta har ökat sammanhållningen i klassen en lärare nämner det som ”en känsla av att klassen är ett team”(Krokmark, 2011, s.11). Ytterligare en positiv aspekt är hur elever idag använder fler källor än tidigare då de idag går snabbare och lättare att finna information, vill en elev finna fakta om något gör denna det bara på några få sekunder, och dessutom på vilken språk de vill. Till skillnad från hur det var tidigare då eleven fick ta sig till biblioteket och finna ett uppslagsverk med ett svar på vad en specifik sak är(Krokmark, 2011, s.16).

Elever har enligt honom en förmåga att göra annat istället för att fokusera på ämnet och sitt arbete, att elever istället sitter och gör annat på internet(Krokmark, 2011, s.9).

2.3 Forskningsbidrag

De rapporter som lästs och den forskning som undersökts har hamnat under en av två kategorier,

den ena handlar om hur samhällskunskapsundervisningen ser ut. Den andra kategorin grundar sig på hur datorn har gjort sitt intåg i skolan och hur den används i undervisning.

Det som setts i den tidigare forskningen är lite om hur datorerna har påverkat undervisningen i samhällskunskap, vissa indikationer på hur pedagoger använder internet, men inte mycket mer än det. Datorerna är här för att stanna och vårt samhälle och framtida jobb bygger på att vi kan hantera datorer och internet(SvD, 2013). Därför är det viktigt att vi i alla ämnen använder datorn som verktyg, inte minst i samhällskunskap som är ett mycket föränderligt ämne. Denna uppsats hoppas kunna tillgodose kunskap om hur vi som blivande pedagoger i ämnet kan tänka kring att använda datorn som verktyg i vår undervisning i ämnet. I utbildningen har vi arbetat med ämnet samhällskunskap, men inte arbetat kring det verktyget som datorn är. Denna undersökning bygger upp den kunskapen hos mig och förhoppningsvis andra blivande pedagoger.

3. Metod

Metodkapitlet kommer handla om hur denna forskning har genomförts samt varför valet av metod är passande till den genomförda forskningen. Dessutom kommer det att finnas en presentation av de fyra pedagoger som har intervjuats.

3.1 Val av metod

Flera olika metoder hade kunnat genomföra denna undersökning, exempelvis att fokusera på skrivna dokument, genomföra observationer och flera typer av enkätundersökningar. Dessa nämns då de under processen har tänkts som metod, men som till slut valdes bort i förmån för semistrukturerade intervjuer.

Till att börja med, dokument, dokument genomgång används till viss del för att samla upp den tidigare forskningen som genomförts. Dock kunde jag ej finna nog mycket om det jag arbetat kring, då framförallt i tanke kring hur datorn används som arbetsredskap. För det andra, observationer, denna metod hade fungerat bra då observationer framförallt används för att samla information där beteendet är viktigt och man kan då se hur det ser ut i sin naturliga miljö (Patel & Davidsson, 2011, s.91). I detta fall ett klassrum där datorn används, men valet föll ändå ej på detta. Till stor del handlar det om tidsaspekten, jag anser att det hade behövts flera lektioners observationer per undersökt pedagog. Om det anses naturligt när någon observerar ett specifikt område kan också diskuteras. Det kan då möjligen inte bli helt naturligt. För det tredje, olika slags enkäter, något jag ej valde att göra. Att genomföra en enkät kan göras både under ledning men också utan ledning. När den genomförs med ledning tar man med sig frågeformuläret till personen som skall svara på denna och hjälper till vid frågor som kan dyka upp (Patel & Davidsson, 2011, s.73). En standard enkät med frågor med antingen förbestämda svar eller frågor med öppna svar var ytterligare ett alternativ som valdes bort. Dessa metoder hade kunnat fungera att göra, men att få ut vad jag var ute efter hade med sådana metoder ej fungerat fullt ut. I de frågor jag ställer finns det utrymme för att utveckla sig i olika grad. Något som kan bli svårt att göra om den tillfrågade enbart har möjlighet att svara genom den förbestämda enkäten. Vid en intervju, som talats om ovan, finns en stor möjlighet till flexibilitet något som ofta saknas i en enkät. Att få fram svar på de ställda forskningsfrågorna där jag frågar efter hur de olika pedagogerna upplever läroboken samt undervisningen anser jag att enkäten inte fullt ut svarar till de krav jag ställer på forskningsmetod.

3.2 Metodgenomgång

Mitt val till arbetsmetod hamnade vid semistrukturerade intervjuer, med verksamma samhällskunskaps lärare på gymnasieskolan, vilket är en kvalitativ intervjumetod (Patel & Davidsson, 2011, s.82). Patel och Davidson talar om kvalitativa intervjumodeler i deras skrift, *Forskningsmetodikens grunder*, på ett tydligt sätt. De säger att kvalitativa intervjuer så gott som alltid har en låg grad av strukturering. Med detta menar de att frågorna ger möjlighet för den intervjuade att svara med egna ord. Den som intervjuar får även möjligen i denna typ av intervjuer att ställa frågorna i den ordning som faller naturligt. Det kan vara att följa sin ordning eller att ställa frågorna där det för tillfället passar in. Författarna säger att andra forskare inom området kallar denna typ av intervjuer för just "semistrukturerade intervjuer". Denna typ av intervjuer bygger på att forskaren har en lista med förutbestämda teman som skall talas om men att den intervjuade har stor möjlighet att utforma sina svar på ett öppet sätt (Patel & Davidsson, 2011, s.81-82).

För att genomföra intervjuerna behövdes av en slags guide, något att ha till hjälp för att ställa rätt frågor, men också samma frågor till de intervjuade. När en semistrukturerad intervju genomförs behövs en strukturerad guide följas, en sådan skapades och kan ses i sin helhet under bilaga A. Frågorna är uppdelade under tre kategorier; "Inledande frågor", "Läroboken" samt "Undervisningen". Dessa kategorier har sedan ett antal tillhörande frågor. De ställda frågorna under kategorin "Läroboken" har till syfte att ge svar till den första forskningsfrågan, "Hur upplever lärare lärobokens roll i undervisningen när elever arbetar med datorer?". Där finns frågor som "Något speciellt moment där läroboken används mer/ mindre?". Medan frågorna som ställdes i koppling till kategorin "Undervisningen" har syfta i att svara på den andra forskningsfrågan, "Hur upplever lärare hinder och möjligheter i samhällskunskapsundervisningen när elever har en egen dator?". Där frågor som "Kan du gå in djupare inom vissa moment?" och "Är elever mer motiverade att jobba hemma?" ställdes.

Frågorna ställdes i en viss ordningsföljd som det från början var tänkt, med vissa undantag. Det gjordes för att till stor del hålla strukturen i intervjun på ett bra sätt samt att det skall bli lättare med efterarbetet. Både ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer är flexibla men att de semistrukturerade oftast används då undersökningens fokus till stor del är tydligt. De flesta av frågorna som ställdes under de fyra olika intervjuerna var öppna och öppnade därmed upp för intervjupersonen att svara på det sett som passade denne bäst. Detta gav personen stor frihet och kunde dessutom lyfta områden som frågorna ej lyfta. Då frågorna öppnade upp för diskussion hamnade vissa frågor i intervjuguiden i en annan ordning än vad som var tänkt från början. Intervjun fick därmed ett större flyt och behövde inte stoppa för att senare öppna upp frågan på nytt.

3.3 Etiska överväganden

Att de intervjuade är informerade om varför de är valda att delta i studien samt vad studien handlar om är viktigt, att tala om vilket syfte och att betona vikten av att de intervjuade är med är av stor vikt. Något som gjordes i samband med förfrågan om de hade möjlighet och intresse av att medverka. Talade även om att intervjuerna kommer att avidentifieras och att de intervjuade när som helst kan avbryta om de ej vill fortsätta. Namnen på de intervjuade har förändrats för att inte kunna urskilja vilka som blivit intervjuade (Patel & Davidsson, 2011, s.73). Ingen av de intervjuade avbröt intervjuerna utan alla genomfördes i sin helhet.

3.4 Urval

Att bestämma hur vad för personer som skulle intervjuas bestämdes tidigt, mitt val föll i att intervju pedagoger i gymnasieskolan och som undervisar i ämnet samhällskunskap. De lärare jag fick tillfälle att intervju hamnade i fyra stycken gymnasielärare på lika många skolor. Tre av lärarna jobbar på kommunala skolor medan en av lärarna jobbar på en friskola. Det visade sig att två av lärarna på de kommunala skolorna har arbetat med elevdatorer i ca tre månader medan de andra två, en på kommunal samt läraren på friskolan har båda arbetat i ca sex år med datorer i undervisningen.

För att få kontakt med lärarna tog jag kontakt med olika skolor och frågade efter lärare som arbetar inom ämnet samhällskunskap som dessutom använder datorer i undervisningen. Detta fick tillslut en bra lösning och genererade i fyra mycket framgångsrika och givande intervjuer som genomfördes hösten 2011. Vidare kan läsas en presentation av de intervjuade

Den första är ”Stefan” som jobbar på en kommunal skola. Han har jobbat med samhällskunskap i 32 år och eleverna i samhällskunskap har haft datorer under tre-fyra månader, han undervisar dessutom i ämnet psykologi. Tidigare även undervisat inom data i bland annat webdesign, samt att det mesta har han lärt sig själv om dator och hur han skall undervisa. Efter den tidiga kunskapen kände han sig också trygg i de nya momentet med datorer i undervisningen. Utöver de tidiga kunskaperna träffas lärarkåren ofta, samt att skolan har en IT-ansvarig på skolan som visat och givit idéer. Överlag sker det inget organiserat på skolan för att utveckla kunskapen, utan det är mer att lärarna ger tips och idéer mellan varandra när något kommer upp som kan hjälpa.

Andra läraren är ”Johan” som arbetar på en kommunal skola. Han har jobbat med samhällskunskap i fem-sex år där också hans elever haft datorer i ca tre-fyra månader.

Samhällskunskap är hans huvudsakliga ämne men med en bakgrund som fritidspedagog. Ingen tidigare utbildning i dator, utan har fått arbeta sig framåt sedan slutet av vårterminen då det gavs några mindre seminarier inför höstens införande av datorer till årskurs ett. Det blev mycket tankar som for runt och mycket fick tas tag i när höstterminen började. Lärarna på skolan träffas ibland i grupper där de kan ge idéer om hur de jobbar med datorerna för att ge tips. Även samtal med lärare på andra skolor där datorer har funnits i undervisning i en längre tid har skett för att få ytterligare idéer.

Nästa är "Lars", han jobbar vid en kommunal skola, han har jobbat i sex år var av fem som gymnasielärare och under dessa år haft elever med datorer hela tiden. Utöver samhällskunskap undervisar han i historia samt datorteknik. Lars kunskaper kommer varken från lärarutbildning eller fortbildning utan är från tidigt intresse samt en historia i utbildare inom datorer i den privata sektorn. På skolan sker väldigt lite samarbete mellan lärarna, utan är mer som "öar" där tips ofta inte lämnar dessa "öar", samt nämner han bristen av tid för att samtala om ämnet vilket han saknar och tycker att skolan borde sätta tid till.

Sista läraren jag tänkt att presentera är "Markus" som jobbar vid en friskola där han jobbat sedan sex år tillbaka i framförallt samhällskunskap och historia men även andra ämnen. Eleverna har under hela denna tid haft datorer i undervisningen. Markus är i grunden systemvetare och till störst del lärt sig det mesta själv han känner att han behöver för att undervisa med hjälp av datorer. På skolan sker det en del samarbete mellan lärarna, exempelvis om någon är väldigt bra på Exel kan det bli en slags "kurs" i det. Sen samtalar man om ämnet, men inget organiserat. Men eleverna har tidigare fått en del utbildning utöver den vanliga datorkunskapen, men har ändrats sedan nya skolan tog fart i höstas.

Detta är mina fyra intervjuade lärare, som alla jobbar på olika skolor med olika bakgrund i sin utbildning med datorer. Samt som vi kan se, två som arbetat något längre med elevdatorer som verktyg samt två under bara några månader.

3.5 Genomförande

Intervjuerna genomfördes i ett avskilt rum under ca 30 min. Inspelning fördes med hjälp av diktafon. Intervjuerna transkriberades i efterhand för att lättare kunna bearbeta materialet och underlätta resultatframställningen. Transkriberingarna skedde genom att lyssna och skriva vad som sades, valet föll i att inte skriva med när de intervjuade säger exempelvis "öhm" och likande tänkte ljud. Utan istället göra texten mer lätthanterlig genom att skriva ner det som sades tydligt. Ett arbete som är mycket tidskrävande och genererar mycket data (Patel & Davidsson, 2011, s.120).

3.6 Analysverktyg

Presentation av resultat sker genom en kvalitativ bearbetning av det insamlade materialet i textformat, och presenteras i en avvägning av citat och kommenterande text för att få en överblick av intervjuerna (Patel & Davidsson, 2011, s.121). Analysen sker i detta fall genom transkriberingar av intervjuer samt med hjälp av den tidigare forskning som är använd. För att analysera resultatet kommer den tidigare forskningen vara en central roll tillsammans med underlaget som kommer via genomförda intervjuer både i vad forskningen säger om samhällskunskapsämnet och om datorernas vara i vår skolverksamhet. Intervjuerna som genomförts sammanvägs och ställs mot varandra och mot den tidigare forskningen. Analysen kommer dessutom vara uppdelad i två distinkta delar, men som analyseras på samma sätt, den ena handlar om hur lärobokens roll upplevs samt en större del om hur datorns intåg upplevs av de intervjuade pedagogerna.

4. Resultat

Resultatkapitlet innehåller de svar som de fyra pedagoger lämnat på frågorna som har ställts under intervjuerna. Dessa svar kommer ligga till grund för analys- och diskussionskapitlet tillsammans med den tidigare diskuterade forskningen. Resultatet är uppdelat i tre delar, ”De intervjuade”; ”Läroboken i undervisningen” och ”Datorn som verktyg”. Den sistnämnda är i sin tur uppdelad i fem delar.

4.1 Läroboken i undervisningen

Ett flertal frågor ställdes till dessa fyra gymnasielärare i samhällskunskap, flera av dessa handlade om lärobokens roll i undervisningen. Lärarna är relativt eniga om hur läroboken används i undervisningen, den används mycket som referenslitteratur och ”en slags bas” som Johan säger. Det som kan nämnas är Markus, där eleverna inte har en egen bok, utan att skolan har en uppsättning som lånas under lektionstid. Som han säger ”personligen använder jag läroboken väldigt lite, mer som referenslitteratur om eleverna behöver det, utan det är ju andra källor som gäller”. Just detta med eleverna är något som alla fyra lärare talar om, att läroboken är en trygghet för eleverna, något att luta sig mot. Lars säger: ”Som referenslitteratur, främst för eleverna ” Johan: ”[..]den fungerar som en slags bas som sagt, en trygghet för eleverna.” Samt Stefan: ”[..]men jag tycker det är bra att de har en bok också, så jag är inte beredd att kasta läroboken för det är, särskilt för svaga elever är det bra att ha en lärobok som är anpassad till dem.” Alla lärare är överens om att läroboken fortfarande används men framförallt just för att elever som behöver det skall känna en trygghet om de känner att de behöver detta. Läroboken används som vi talat om här tidigare, men i olika grad, Markus väldigt lite som tidigare nämnt, Stefan och Johan som är de som jobbat med datorn något mindre, känslan jag får när jag pratar med dem är att de använder läroboken i något större utsträckning än vad Markus och Lars gör. Dock skall poängteras vad Lars vidare sade när frågan om läroboken används lika mycket nu som tidigare:

Jo, alltså ja, från början kan jag väl säga att så då hade jag inte tänkt att vi skulle ha lärobok överhuvudtaget. Just beroende på att samhällskunskap är ju ett ämne som mycket bygger på aktualiteter så att man jobbat från dagens förhållanden och då blir ju läroboken snart föråldrad. Så då tänkte jag mig så att istället för att ha en lärobok så skulle man använda sig utav, de resurser man kan komma åt via datorn helt enkelt. Men eleverna vill ju ha lärobok, därmed blev det lärobok anskaffad för samhällskunskapen då, jag kan väl säga att jag använder läroboken mer nu än jag gjorde när jag började. Just för att jag sett det här behovet att ha någon form av gemensam plattform eller kanon, visst jag skulle kunna samla ihop motsvarande resurser från alla håll och kanter och göra referenslista med externt material,

det skulle gå. Men det finns ett litet värde i den här likvärdigheten i terminologi och sätt att beskriva man får när det är samma författare till hela stoffet. (Lars)

Lärarna talar om att just i samhällskunskap är det mycket dagsaktuellt som tas upp och att samhällskunskapens läroböcker snabbt blir föråldrade, vilket förde samtalen till hur det gjorde med den delen. Alla arbetar med internets möjligheter för en uppdaterad informationsbas där både hemsidor de själva föredrar men också andra möjligheter. Stefan nämnde websidor som deras lärobok hänvisar till samt de sidor han själv gillar och som är bra. När jag samtalade med Johan kom vi in på ekonomi, en del vilket blev exempel senare, också här där han nämnde en hemsida han ofta använder i detta moment. Men han nämner samtidigt vikten av att strukturera upp det för eleverna, då det finns mycket mer än just det han behöver. Sen har vi Markus och Lars, de båda som även undervisar inom historia använder där en nätbaserad lärobok som de prenumererar på. Där uppdateras hemsidan ofta vilken gör att information hela tiden tillkommer och förnyas, detta är väldigt nytt för dem, men att det ändå är väldigt bra. Liknande lärobok är vad de förstått det som även på gång för just samhällskunskap, vilket båda var mycket intresserade av och kan då komma att framställas som en fullständig ersättning till den vanliga läroboken i pappersform.

Under intervjuerna frågades också om läroboken användes mer eller mindre i något moment, där svaren var likvärdiga, lika lite eller lika mycket i de olika momenten. Det enda kan vara Johan där han kunde tänka sig att just i ekonomi kan vara det moment där han tror att läroboken används mest, men inget han kan säga direkt, just för att det är ett moment som eleverna ofta tycker är svårt.

4.2 Datorn som verktyg

Pedagogerna fick ställa sig till ett flertal frågor i koppling till hur de använder sig av datorn i undervisningen. Både i hur de själva använder den, men det läggs stor vikt i hur eleverna använder sina datorer. Positiva och negativa ämnen lyftes av de intervjuade, några positiva nämns nedan.

”[...] och därför har jag lagt ut frågor då på ”its”(itslearning¹) och då får de svara på dem, alltså då är det helt enkelt bara ett ordbehandlingsprogram de använder och svarar.”(Stefan)

”[...]att mitt prestationsunderlag är tillgängligt för eleverna innan lektionen börjat. Och jag rekommenderar dem då att ladda ner det och så följer de med och gör sina egna anteckningar. Vilket gör att de slipper då skriva av saker och ting som jag visar och sådär, och istället kan fokusera på att anteckna sina egna tankar och så om det som vi går

¹ itslearning, en webbaserad lärplattform. (<http://www.itslearning.se/webbaserad-larplattform>)

igenom. ”(Lars)

”Men helt klart tycker jag att det är ett vinnande koncept för eleverna att använda datorn som någon form av förstärkning av deras eget minne för att ta med sig information från lektion då. ” (Lars)

”Och resten av lektionen som ej är genomgång jobbar de på datorn, då levereras alla övningsuppgifter ut i digital form via ”itslearning”, om det är någon inlämning lämnar de in den där, annars jobbar det med datorn och dokumenterar. ” (Lars)

Här talar de intervjuade om flera olika fördelar med att arbeta med datorn som pedagogiskt verktyg, både som ordbehandlare, portabelt minne och som väg att lämna in uppgifter. Eller som Lars säger, ett vinnande koncept.

4.2.1 Moment och djupgående undervisning

Bland annat fick de tillfrågade ställa sig till frågan om de hinner med fler moment nu än vad de möjligen gjorde innan.

”Stefan” sade: ”Ja det tycker jag, för att man hinner ju med mer, man hämtar ju uppgifterna snabbare” vidare sade han också: ”[..]nu kan det ju vara bra att ha det i bokform också men, jag tycker att jag blir effektivare på något sätt, det underlättar.” Och då pratar om att eleverna ej behöver gå till biblioteket för att hämta information utan istället kan använda sig av datorn och internet. Han säger att det är mer effektivt att använda sig av datorn än att låta eleverna gå fram och tillbaks till biblioteket, vilket underlättar och gör undervisningen mer effektiv.

När jag frågade Lars samma fråga fick jag ett helt annat svar, han sade nämligen: ”Nej, snarast tvärt om.” på frågan om han hinner med fler moment. Att de istället hinner med mindre moment men att de kommer in djupare på momenten. ”Och där är det ju så att verkligheten är så otroligt mycket mer komplex än de exempel man kan hitta på till en lärobok och det gör ju då att lektionerna då bli rikare och blir bredare och djupare än vad man kanske från början tänkt sig.” Men att detta helt beror på vad för klassammansättning klassen har, antingen där det kanske inte behövs mer än vad man ha de tänkt sig samtidigt som det finns klasser där eleverna vill som Lars säger ”nysta och dra” i trådar han slänger ut. Då kan de lätt fastna inom samma moment länge.

4.2.2 Användning och förväntningar

Överlag var det svårt att säga hur elevdatorerna användes utanför skolans väggar och utanför lektionerna. Men att känslan från de intervjuade var att eleverna har en högre grad av arbetsvilja nu

och att datorn som verktyg hjälper till. Det är svårt för lärarna att egentligen ha någon uppfattning om just detta. Lars elever läser 500 gymnasiepoäng extra, och han sade att enligt hans elever är datorn en viktig faktor i att klara av att läsa så mycket extra.

”Ja, det blir ju mycket enklare om inte annat, de har tillgång till ett elevsystem i, där de kan ladda ner uppgifter osv, man kan ju i teorin i alla fall sitta hemifrån och göra väldigt mycket och få tillgång till allt det vi gör på lektionstid.”(Markus)

Markus pratar här om hur det blir lättare för elever att arbeta hemifrån, med datorn. Att hela tiden komma åt systemet det använder på den skolan där elever alltid kommer åt exempelvis uppgifter. Om eleverna har internet i sin bostad, men att det då går att komma åt det hos en kompis om ingen möjlighet finns hemma. Vidare säger han:

”Visst de kan ju ha en egen dator hemma de kan göra det här med, men de har ju en arbetsdator där de har alla arbetsuppgifter allting som de behöver, alla program, det tror jag hade varit besvärligare om man hade en hemdator där man behöver installera allt det här. Så ja jag tror att det gör det mycket enklare med hemarbeten.”(Markus)

Här talar Markus om fördelen med att ha en arbetsdator. Arbetsdatorn som de får från skolan innehåller alla de program som eleverna behöver för att klara av sin skolsituation. Markus tror att det kan bli besvärligare om eleverna skall behöva installera samma program på sin dator hemma om de har en sådan. Där av lättare att använda sin arbetsdator hemma vilket då underlättar att arbeta hemifrån. Han menar helt enkelt att det är lättare för att eleverna att jobba hemifrån, men han vet inte om de faktiskt gör detta, men att möjligheterna finns. Något liknande är också Lars inne på, han säger nämligen:

”[..]för eleverna så är det också en möjlighet att kunna ta med sig sitt arbete, spara när lektionen slutar och man börjar ett annat ämne och sedan ta vid där man slutade med samma verktyg och samma resurser, det är ju väldigt värdefullt. ”

Det är där lite samma sak som Markus tidigare talade om, att verktygen hela tiden finns där för eleverna, och att det inte finns något behov att hela tiden starta upp allt på nytt varenda lektion.

De intervjuade pratade även om hur de tänker kring vad de förväntar sig av sina elever, de alla hade olika förväntningar, både att de förväntar sig mer, men även mindre,

Ja, det skulle jag kunna tänka mig, för dem har ju möjlighet att få fram uppgifter, då

förväntar jag mig att dem ”googlar” och sådär, för det är ju så lätt att göra det och få fram aktuella uppgifter. Då kan jag säga ”det borde ju ha kollat upp”. (Stefan)

Ja, i vissa fall kanske jag förväntar mig mindre för att de är så många som inte hänger med för att de sitter med andra saker, det är ett problem som man får försöka komma runt på något sätt.(Johan)

Det är klart att de skall ju vara duktiga på att hantera word osv, så det är klart man får ju om man gör någon större fördjupning så kan jag tänka mig att man har högre krav eftersom de ändå jobbar med datorerna, vad gäller layout och struktur och allt det här. (Markus)

Ja, det gör jag. Eftersom vi hinner gå djupare och gör det, och tar in ett bredare stoff kan man säga i vårt arbete, så förväntar jag mig också att det på något sätt skall synas i elevernas redovisningar så, helt klart. Men sen förväntar jag mig också då att eleverna skall kunna kommunicera det som de kommer fram till på ett tydligare sätt när de då faktiskt har hjälp av dator. Och det där kan jag bli lite smått frustrerad över ibland att eleverna då, inte tar vara på den möjligheten till hjälp som de faktiskt får då. [...] Jag tycker att när man skriver en uppsats i Word, och skickar iväg den till mig och jag sedan öppnar den och konstaterar att det är ”hela havet stormar” med röda och gröna vågor under varenda ord i princip va. Då undrar jag, ”Okej, hur tänkte man här då?” (Lars)

Stefan, Markus och Lars nämner att de förmodligen förväntar sig mer av sina elever, både vad gäller vad de presterar men också i hur de presenterar vad de jobbar med. Medan Johan nämner problemen som datorerna kan medföra, vilket kommer tas upp mer ingående senare, som gör att han möjligen förväntar sig mindre.

4.2.3 Kommunikation

Alla fyra nämner positiva delar vad heller kommunikation, många av eleverna mailar och ställer frågor med sina skolmailer men också att elever använder sociala medier för att kommunicera med sin lärare.

Ja, de mailar och frågar saker osv. Det brukar alltid vara någon som undrar över något. (Stefan)

Ja, maila osv, de har ju egna skolmail adresser, det är klart att kommunikationen på ett sett blir enklare... kanske. Det är svårt att säga, men de har väl mail kanske ändå. Men det blir kanske mer självklart att man kan kommunicera via mail.(Markus)

Plus att jag märker ju då att eleverna använder datorn också som en kommunikationslänk till mig. De drar sig inte för att fråga saker via itslearning eller via mailen, även utanför

lektionstid, när de sitter hemma och pluggar inför prov eller håller på med någon uppgift och kör fast, då kan de slänga iväg en fråga. (Lars)

Lars säger också att eleverna gärna använder exempelvis sociala medier som Facebook som kommunikationsverktyg istället för mail och itslearning. Helt enkelt att korta snabba meddelanden är mer populärt än att skicka iväg ett mail.

Ja det har det ju, som sagt, de flesta har ju haft tillgång till dator innan, men stor del av kommunikationen sker via itslearning, skickar mail till dem. Man får in uppgifter den vägen också, vilket kanske kommer sedan, men det är ju en jättebra grej, itslearning och datorn och elever kan skicka in uppgifter, man får gratis plagieringskontroll, man ser när det är inlämnat och allting. Kan öka möjligheten att få in arbeten i tid. [...] itslearning är ju jättebra i den anledningen att de har allting samlat i alla sina olika kurser, lättillgängligt på itslearning istället för en massa olika papper och man skrivit en sak i ett block. (Johan)

4.2.4 Examinationer

På frågan om de att de använder sig av annorlunda examinationsvariationer utöver de vanliga, fick jag svaren:

Lars: ”Ja det tror jag nog att jag gör, även om det naturligtvis finns många roliga idéer man kan hämta in från andra håll då. Men, just i samhällskunskap finns det då möjligheter att ta in dagsaktuell information i princip i ett prov. Och be eleverna förhålla sig till situationer som är helt nya, helt unika.”

Stefan: ”Ja när de svarar på sådana här frågor och så på itslearning då, så ja det har jag gjort.” Frågade även här om det finns tankar på att använda andra eller nya examinationsformer fick jag till svar: ”Vi använder datorerna till strömmande video, ja det är ju väldigt praktiskt. Det underlättar ju, man slipper hyra, utan det är ju bara att gå in och ta fram, så det tittar jag mycket på.” Medan Markus inte hade mycket att säga om just detta ämne, utan mer att han använder sig ofta av varierade provsituationer.

4.3.5 Störningsmoment

Lars nämner framförallt två olika moment där datorn eleverna har kan vara ett problematiskt störningsmoment, både för eleven själv, men också för den som sitter bredvid eller bakom.

Men de tror liksom att de kan följa med på sin Facebooksida och spela ett fullständigt totalt

intelligensbefriat Flash-spel eller göra något helt annat på sin dator samtidigt som de då tar del av en genomgång. Och de tror att de fungerar, problemet är då att tyvärr gör de inte det, vi är inte konstruerade på det sättet. Vi kan inte göra två saker samtidigt, när de läser på Facebooksidan, de ord som ingår i genomgången, dem får de inte. Och har man för långa intervall man växlar mellan så missar man hela bitar så att säga. Men de här tycker de är väldigt störande när man säger till dem.

Vidare säger han,

[..] sen har vi det andra problemet. Det är en dator med hyfsad stor skärm som de har som visar grafik som rör på sig som blinkar och hoppar runt och lever[.]problemet är då att det mänskliga ögat gillar rörelse, om man då har två olika saker att titta på, en statisk presentation med en tråkig gubbe som står och berättar något som jag egentligen behöver till provet nästa vecka och en väldigt fladdrande bildskärm där, så kommer ju då ögat att dra sig mot den fladdrande bildskärmen istället för den pladdrande gubben, så är det ju.

Markus,

Det finns ju lockelser som finns att de kan förlora mycket tid också, för vi lärare kan ju inte se alla elever hela tiden, alla skärmar va. Visst kan man stänga av hela nätet, men då tappar man ju hela poängen med det här med källor osv. [..] om det är klasser som har svårt att hantera det här, så är det ju, det får man verkligen jobba med. Det får man jobba med från början så att säga, att datorn är ett arbetsredskap, att dunka in det här i elevernas skallar. Att det inte är menat att de skall göra annat med datorerna på lektionstid så att säga.

Johan säger liknande som de andra,

[..]jag tycker att ett problem är att en del elever är lite väl distraherade av Facebook och Bilddagboken osv.

Stefan nämner, likt de andra, flera olika moment där datorn kan te sig som ett störande moment för eleverna i undervisningen. Han säger också att han försöker lösa problemet genom att be eleverna att ta ner sina skärmar under genomgångar, något även Markus säger att han ofta får göra.

5. Analys och slutsats

I följande kapitel kommer respondenternas svar att analyseras samt att svar på undersökningsfrågorna kommer att presenteras; ”Hur upplevs lärobokens roll i undervisningen sedan införandet av datorer?” och “Hur upplevs undervisningen i samhällskunskap när alla elever har en egen dator?”. Jag använder mig av svaren från de intervjuade samt den tidigare forskning som genomförts i både samhällskunskap och genom datoranvändande i skolans värld.

5.1 Upplevelse av läroboken

Det var intressant att höra att Markus använder läroboken mer nu än tidigare, men det han säger om terminologin är något att lägga fokus på. Han säger att, för eleverna är det bra att undervisningen använder en och samma terminologi för att inte förvirra, vilket det kan göra om man tar information från många olika källor. Informationen inom ämnet kommer från många olika ställen syns tydligt, både genom mina intervjuer, men också från de olika litteraturer som undersökts. Både Långström och Virta samt Bernmark Ottosson lyfter detta som en stor del i framförallt samhällskunskapsämnet. De fyra intervjuade är rungande överens om att just i samhällskunskap är det mycket nytt och dagsaktuellt som tas upp vilket gör att datorn gärna används för att ta fram ny information då läroboken lätt hamnar efter, och att det fungerar inte att köpa ny bok hela tiden. Dagsaktuellt visar sig vara viktigt i ämnet, det visar intervjuerna men också som Fritz säger, att informationen i läroböckerna ofta är föråldrad, och att köpa ny litteratur konstant är inte hållbart. Däremot att ha en lärobok som är nätbaserad togs upp vilket möjligen kan vara en lösning, både för att ha en gemensam terminologi men också att se tryggheten som pedagogerna nämner att eleverna eftersträvar. Vidare, inte att glömma, det Johan pratade om, nämligen att i delen ekonomi har det visat sig att ha en permanent lärobok är viktigt. Där blir det en trygghet för eleverna då denna del ses som extra svår. Även en del där det inte är dagsaktuellt på samma sätt som på andra delar i ämnet.

Min mening efter att ha tagit del av den tidigare forskning som genomförts samt de intervjuer jag har genomfört med undervisande lärare inom ämnet samhällskunskap på gymnasieskolan, skulle jag säga att lärobokens roll har förändrats. Datorn och internet har idag en stor roll i undervisningen, detta gör att läroboken får ”flytta” på sig till förmån för datorn och internet. Jag ser detta som en naturlig utveckling av vårt samhälle i 2000-talets Sverige och världen, information förändras kontinuerligt och information uppdateras dagligen. En lärobok kan inte hänga med i den grad datorn och internet kan. Att ha ett läromedel digitalt som uppdateras kontinuerligt kan vara en väg att gå, då får man en kombination av lärobok och dator i ett. De elever som söker en stabil grund att stå på får detta, samt att man får en väg till färskt informationshantering.

5.2 Upplevelse av undervisningen

Lärarna hade lite olika tankar kring hur de numera anser att de hinner med i sin undervisning, å ena sidan att de hinner med fler moment å andra sidan att de istället hinner med färre, men då på ett mer djupgående plan. Intressant att höra att de tänker olika kring hur de ser på momenten i kursen, de nämner att eleverna inte i samma utsträckning behöver lämna salen för att bland annat gå till biblioteket för att leta information långsamt i böcker. Istället kan de då ta informationen snabbt från internet och jobba vidare men då också kunna gå in djupare i momenten vilket i sin tur kan göra att man möjligen inte hinner med lika mycket i samhällskunskaps ämnet som man kanske skulle vilja.

De intervjuade nämner en del kring hur de tänker kring hur eleverna använder datorerna utanför skolans väggar. Det är svårt för dem att veta hur eleverna använder dem, men att de nu har möjligheten att arbeta hemma, de har alltid sitt arbete med sig hem. Att säga att de inte har sitt arbete med sig hem eller för den delen till lektionen, hör till det förgångna. Pedagogen vet att de har all information de behöver via datorn. Nämns också att det blir lättare när eleverna har en arbetsdator, istället för att behöva installera alla nödvändiga program på sin hemdator, om man nu har en sådan. Lars nämner att de elever som läser mycket utöver det normala gymnasiepoängen att enligt dem själva inte skulle klara av att läsa lika mycket om de ej hade en dator till sitt förfogande. Flera av lärarna lyfter att de använder webbaserade lärplattformar, där de kan lägga ut uppgifter, kommunicera och bedöma uppgifter, smidigt för både elever och lärare. Både Kroksmark, Tallvid och Hallerström nämner det samma. Kroksmark säger som tidigare att en stor fördel är att elever tar datorerna med sig hem. Det gör att elever och lärare kan kommunicera och dela material under alla timmar på dygnet. Medan Tallvid och Hallerström nästan säger det samma, de nämner hur de lärare de intervjuat säger att effektivitet i själva materialet som de använder blir effektivare. Vidare att inte är några problem att veta att alla elever fått material som delats ut. Även de nämner som Kroksmark att kommunikation blivit mycket enklare och effektivare. När vi ändå är inne på ämnet kommunikation kan lyftas hur de jag intervjuat tänkt kring ämnet, de kan sammanfattas i att de anser att de har en bra kommunikation med sina elever. Flera sätt att hålla kontakten med elever nämns, så väl mail som olika sätt att skicka snabba meddelanden via sociala medier. Det går snabbt för eleverna att bara snabbt skicka iväg en fråga om de fastnar på någon uppgift eller om de snart har ett prov.

Examinationer var ytterligare en del som diskuteras där det fanns flera olika tankar, exempelvis att just i samhällskunskap finns det men internet och datorns hjälp finns möjligheter att ta in dagsaktuell information i ett prov därmed be eleverna att förhålla sig till nya och unika situationer. Då pedagoger i ämnet samhällskunskap gärna använder sig av dagsaktuell information och nyheter som Olsson talar om, att alla hans intervjuade pedagoger använder nyheter som

pedagogiskt verktyg. Pedagoger ges då utökade möjligheter till både undervisning men också examinationer, något som Bennmark Ottosson visar på att sina intervjuade pedagoger saknar, att ha både dator till sig själv och elever, samt att inte ha tillgång till internet skapar missnöje.

Mycket ses hos mina intervjuade lärare som positivt i det rent pedagogiska perspektivet, men stor vikt har de också lagt i sina ord kring det störningsmoment som en dator framför en elev kan vara. Dock att påpeka, de fyra nämner framförallt hur själva datorn ter sig som ett störande moment, inget om att självla ämnet samhällskunskap som ses som direkt negativt till följd av införandet av datorer. Alla fyra intervjuade var eniga i att elevdatorer har negativ perverkan på eleverna och deras kunskapsinhämtning. Eleverna vill gärna tro att de kan göra flera saker samtidigt, men något de ej klarar av på det sätt de själva tror. Istället för att lägga fokus på det de behöver, nämligen informationen och kunskapen pedagoger förmedlar, lägger de tiden på exempelvis sociala medier. Ett annat moment som ter sig störande är när eleverna stör varandra, att under genomgångar göra annat, därmed dra uppmärksamheten av de i närheten ifrån pedagoger till sin skärm istället. Om eleven stör sig själv är en sak, men att även störa andra är ett problem. Även om eleverna kanske inte vill är det lätt att man tittar mot skärmen och fastnar, därmed missar det tänkta kunskapsinhämtandet. Till viss del löser två av de intervjuade problemen tillfälligt genom att låta eleverna ha sina skärmar nerstängda under genomgångar, men att detta inte löser de stora problemen med att lägga för mycket tid vid sociala medier och spel.

Då både för- och nackdelar kan urskiljas i intervjuerna ser det ut som att pedagogerna i det stora hela är nöjda med att ha datorer att arbeta med och att det hjälper att fördjupa kunskaperna inom samhällskunskap och att man möjligen hinner med fler moment än tidigare. Det underlättar skolarbetet för sig själva och för eleverna. Men även att det finns mycket att arbeta med på det praktiska planet enligt lärarna, framförallt vad gäller hur eleverna använder datorerna till fel saker.

5.3 Sammanfattning

Lärarna som blivit intervjuade har varit positiva till införandet av datorer i undervisningen, men hur upplever lärarna lärobokens roll i undervisningen? Många av de tankar som lyfts både kring lärobokens roll och datorn som pedagogiskt verktyg överensstämmer med varandra, även om de arbetat olika länge med verktyget. Alla såg att läroboken hade en central roll i det pedagogiska arbetet, framförallt för elever med större behov, men också för att ha en gemensam terminologi för pedagoger och elever att förhålla sig till. Dock nämndes att intresse fanns för att införa digital lärobok.

Vidare talade lärarna om hur datorn används som verktyg för att få en högre måluppfyllelse.

Men hur upplever lärarna hinder och möjligheter i undervisningen? De berättade bland annat att eleverna använde datorn hemma för att arbeta vidare och att diskussion kring material inte behövdes då alla alltid hade allt med sig till lektion och hem. En högre grad av kommunikation såg de också, att det är lätt att skicka iväg en snabb fråga via mail eller via någon social plattform. Utöver de positiva aspekterna som kunde urskiljas lyftes flertalet problem och störningsmoment, eleverna använder gärna datorn till att göra andra saker, som sociala medier och spel. Utöver att de stör sin egen kunskapsinhämtning blir det lätt att de stör sin bordsgranne eller den som sitter bakom. Vissa lösningsmetoder nämns, men att det till stor del handlar om mognad hos elever att fakiskt göra det som är tänkt och inget annat.

6. Diskussion

I kapitlet kommer diskussion om flera av delarna som de intervjuade har talat om och som tagits upp under teorikapitlet. Allt tas inte upp men flera intressanta delar, samt att tankar kring vidare forskning lyfts.

6.1 Problematisering

Många delar i ämnet samhällskunskap och kring datorn som pedagogiskt verktyg har talats om under intervjuer och i den teori som undersökts, en del har varit kommunikation. En stor fördel enligt Kroksmark är att elever tar datorerna med sig hem, vilket gör att elever och lärare kan kommunicera och dela material under alla timmar på dygnet men även på skolfria dagar som helg och lov. Något liknande talade de intervjuade om och var positiva till. Men en tanke som kommer då, är det verkligen bra i alla lägen? Att som lärare konstant vara till förfogande kan vara bra för elever att alltid kunna komma i kontakt vid frågor, men när man är lärare bör man möjligen inte vara kontaktbar konstant. Vi är alla privatpersoner också, inte bara lärare, något man måste komma ihåg. Ytterligare en sak som lyfts, till viss del i relation till kommunikation, är att flera av lärarna använder webbaserade lärplattformar där de kan lägga ut uppgifter, kommunicera och bedöma uppgifter, smidigt för både elever och lärare. Lärplattformar som itslearning som de intervjuade nämner minskar dessutom fysiskt material, som lärare har man då allt samlat, både uppgifter och bedömning i ett. I samhällskunskap skrivs ofta mycket och man arbetar med källkritik, arbetar man då via en lärplattform får allt inlämnat där, bedömmer det där. Vad gäller källkritik kan elever träna på detta genom att använda internet på ett praktiskt sätt.

Kroksmark talade om att planering måste riktas till att bli mer individuell då En-till-en riktar sig mot individuellt arbetssätt. Samhällskunskap är ett ämne där diskussion i kombination lärare-elever och elev-elev är en viktig del, att planera utefter individuellt arbetssätt måste kombineras med gruppuppgifter. Interaktionen och diskussionen mellan elever är viktig i utvecklingen av kunskaper i ämnet.

Intressant att höra om diskussionen om att ha en digital lärobok, det finns många fördelar med en sådan. Informationen kommer då hållas uppdaterad kontinuerligt vilket är av stor vikt i just ämnet samhällskunskap. Eleverna har då fortfarande den fasta punkten i ämnet som läroboken är och att hålla det gemensamma termerna inom ämnet.

6.2 Vidare forskning

En stor del av skolorna i Sverige idag använder sig av läsplattor istället för datorer. Jag tror att denna utvecklingen påverkar undervisningen på både liknande, men också på ett helt annat plan än vad datorer gör. Många kommuner storsatsar på lärplattor, däribland småländska Gislaved, ”Gislaveds kommun har beslutat att alla elever i grundskolan ska ha en egen läsplatta (iPad). Införandet har skett i flera omgångar. Efter en pilotomgång har Barn- och utbildningsförvaltningen under 2013 försett cirka 650 pedagoger och 1 500 elever med lärplattor.” (Hylén, 2014) Detta tror jag är en spännande utveckling och något som tål att forska vidare kring då detta är tämligen nytt i dagens skola, både på gymnasial nivå samt grundskolenivå. En läsplatta är just det, en läsplatta, inget skrivverktyg, något som den lätt används till. Intressant att forska vidare kring i min mening är hur läsplattorna används i verksamheten. Används de som läsverktyg eller som en ersättning av datorn, och varför isåfall.

7. Källhänvsning

Litteratur, rapporter, skrifter

Fritz, Sara. 2011. *Läroboken i samhällskunskap - ett tidsdokument*. C-Uppsats, Malmö högskola

Hylén, Jan. 2014. *Utvärdering av lärplattor i undervisningen i Gislaveds grundskolor*.

http://www.janhylén.se/wp-content/uploads/2014/08/Slutrapport_final.pdf

Jedekog, Gunilla. 1998. *Datorer, IT och en förändrad skola*. Studentlitteratur, Lund

Kroksmark, Tomas. 2011. *Lärandets stretchadhet - Lärandets digitala mysterium i En-till-En-miljöer i skolan*. Jönköping University Press, Jönköping

Långström, Sture & Virta, Arja. 2012. *Samhällskunskapsdidaktik: om utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*. Studentlitteratur, Lund

Olsson, Roger. 2016. *Samhällskunskap som ämnesförståelse och undervisningsämne - Prioriteringar och nyhetsanvändning hos fyra gymnasielärare*. Karlstad University Press, Karlstad

Patel, Runa & Davidson, Bo. 2011. *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur, Lund

Schüllerqvist, Bengt & Osbeck, Christina. 2009. *Ämnesdidaktiska insikter och strategier: Berättelser från gymnasielärare i samhällskunskap, geografi, historia och religionskunskap*. Karlstad University Press, Karlstad

Tallvid, Martin. 2010. *En-till-en – Falkenbergs väg till framtiden?* Falkenbergs Kommun, Falkenberg

Nätbaserade källor

Svenska Dagbladet-

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/underkant-for-skolans-digitalisering_3355326.svd, 2014

<http://www.svd.se/programmering-ar-framtidens-sprak>, 2013

Datorn i undervisningen-

<http://www.diu.se/nr7-11/nr7-11.asp?artikel=s5> [Hämtad, 2013-05-17]

<http://www2.diu.se/framlar/egen-dator/> [Hämtad, 2013-05-17]

itslearning-

<http://www.itslearning.se/webbaserad-larplattform> [Hämtad, 2016-05-08]

Muntliga källor

Stefan, 2011-10-03

Lars, 2011-10-04

Johan, 2011-10-06

Markus, 2011-10-07

Bilagor

Bilaga A, Intervjufrågor

Inledande frågor:

- Hur länge har du undervisat inom samhällskunskap?
- Hur länge har dina elever haft datorer i samhällskunskapsundervisningen?
- Hur har du införskaffat den kunskapen som du känner att du behöver för att undervisa med hjälp av datorer? (exempelvis: intresse, utbildning, kollektiv utbildning inom kommun/skola.)
- Har ni något samarbete mellan er lärare på skolan för att utveckla undervisningen?
- Har skolan fortbildning för er lärare för att utveckla lärarkårens kunskap?

Läroboken:

- Hur används läroboken i undervisningen?
- Används läroböcker i samma utsträckning nu som tidigare?
- Något speciellt moment där läroboken används mer/ mindre?
- Har du något komplement till läroboken?

Undervisningen:

- Hur används elevernas datorer som verktyg i undervisningen?
- Hinner du som lärare med fler moment i samhällskunskapsundervisningen?
- Kan du gå in djupare inom vissa moment?
- Kan du se ifall elever anstränger sig mer i skolarbetet nu än innan de hade datorer/ tidigt i undervisning med datorer?
- Något moment där datorer används extra mycket/ lite?
- Är elever mer motiverade att jobba hemma?
- Förväntar du dig mer av elever nu än tidigare?
- Fungerar kommunikation bättre nu när det finns andra/nya medel till detta?
- Använder du dig av "annorlunda" examinations variationer?
- Kan datorn vara ett störande moment i undervisningen och klassrummet?
- Vad har du gjort för att få situationen till det bättre?